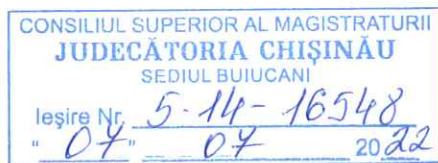

Consiliul Superior al
Magistraturii
Judecătoria Chișinău
(sediul BUIUCANI)
MD-2004, mun. Chișinău,
bd. Ștefan cel Mare 200, bir. 422
Tel/fax: 022 20 49 40

The Supreme Council of
Magistrates
Chișinău District Court
(Buiucani Office)
MD-2004, Chișinău, 200st Ștefan cel
Mare street, office 422
Tel/fax: 022 20 49 40

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău
str. Alexandru Lăpușneanu 28, MD-2004

07 iulie 2022
Nr. Dos. 5r-3330/2022

Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani), vă expediază sesizarea depusă de Pîntea Ion privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 365⁵ din Cod Contravențional al Republicii Moldova

Anexe:

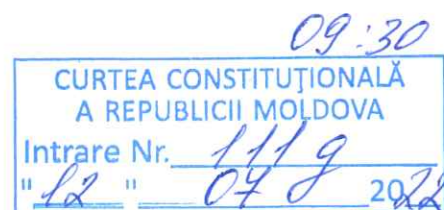
- Încheierea din 24.06.2022 pe 2 file;
- Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 365⁵ din CC al RM pe 15 file;
- Contestația în ordinea art. 448 CC al RM împotriva deciziei agentului constator asupra cauzei contravenționale pe 7 file;
- Cererea privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 365⁵ din CC al RM pe 2 file;

Judecător

Negru Alexandru

Executor : Munteanu Andreea
Tel: 022-20-49-40

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate
a prevederilor articolului 365⁵ din Codul Contravențional al Republicii Moldova

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

Autorul sesizării:

Nume, prenume PÎNTEA Ion Valeriu

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecății instanței de drept comun¹

În fapt, la data de 9 mai 2022, cu ocazia sărbătorii tradiționale - Ziua Victoriei și a comemorării eroilor căzuți pentru Independența Patriei (declarată prin Hotărârea Sovietului Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în Republica Moldova, nr. 433 din 26-12-1990), am participat la marș organizat în centrul capitalei cu acest prilej.

Ulterior, am fost atras la răspundere contravențională pentru fapta stabilită la Articolul 365⁵. Încălcarea drepturilor cetățenilor prin răspândirea atributelor și simbolurilor general cunoscute ce sunt utilizate în contextul unor acțiuni de agresiune militară, crime de război sau crime împotriva umanității, precum și al propagandei sau glorificării acestor acțiuni, care prevede „*Confecționarea, vânzarea, răspândirea, deținerea în vederea răspândirii și utilizarea în public a atributelor și simbolurilor general cunoscute ce sunt utilizate în contextul unor acțiuni de agresiune militară, crime de război sau crime împotriva umanității, precum și al propagandei sau glorificării acestor acțiuni, se sancționează cu amendă de la 90 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 30 la 60 de ore, cu amendă de la 180 la 360 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 360 la 600 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.*”

¹ Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecății instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

C. Obiectul sesizării²

Obiect al prezentei sesizări îl constituie prevederile articolului 365⁵ din Codul Contravențional :

„Articolul 365⁵. Încălcarea drepturilor cetățenilor prin răspândirea atributelor și simbolurilor general cunoscute ce sunt utilizate în contextul unor acțiuni de agresiune militară, crime de război sau crime împotriva umanității, precum și al propagandei sau glorificării acestor acțiuni

Confecționarea, vânzarea, răspândirea, deținerea în vederea răspândirii și utilizarea în public a atributelor și simbolurilor general cunoscute ce sunt utilizate în contextul unor acțiuni de agresiune militară, crime de război sau crime împotriva umanității, precum și al propagandei sau glorificării acestor acțiuni,

se sancționează cu amendă de la 90 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 30 la 60 de ore, cu amendă de la 180 la 360 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 360 la 600 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.”

Sub aspectul necorespunderi prevederilor constituționale statuate la articolele 1, 5, 7, 23 și în special art. 32 și art. 54 din Constituția Republicii Moldova.

Norma criticată este aplicabilă la soluționarea cauzei contravenționale în care este ridicată excepția de neconstituționalitate. Prezenta excepție de neconstituționalitate reprezintă o problemă juridică a cărei rezolvare trebuie să preceadă soluționarea litigiului de care este legată.

Prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție³

Apreciem că norma criticată generează ingerință nejustificată din punct de vedere constituțional în drepturile fundamentale și anume cele statuate în prevederile art.32 al Constituției Republicii Moldova, care garantează libertatea opiniei și a exprimării, iar cu titlu complementar în drepturile statuate la art. 54 al Constituției, care statuează expres faptul că nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

O altă dimensiune de neconstituționalitate a normei criticate este fundamentată pe prevederile articolului 23 din Constituție. Subliniem faptul că potrivit art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar în jurisprudența sa constantă Curtea Constituțională reiterează importanța principiului statului de drept pentru o societate democratică.

Or, normele contestate conțin prevederi contrare tehnicii legislative, contrare condițiilor de calitate a legii, motiv pentru care contravin art.32 din Constituție.

Complementar, norma criticată contravine prevederilor art.10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, ratificată de Republica Moldova la 24 iulie 1997.

Cele menționate, fiind incidente în cazul aplicării normei contravenționale criticate, din perspectiva interdicției *confecționării, vânzării, răspândirii, deținerii în vederea răspândirii și utilizării în public a atributelor și simbolurilor general cunoscute ce sunt utilizate în contextul unor acțiuni de agresiune militară, crime de război sau crime împotriva umanității, precum și al propagandei sau glorificării acestor acțiuni.*

Or, legiuitorul avînd la dispoziție oportunitatea utilizării variilor forme lingvistico-legislative a decis să înglobeze în norma criticată toate simbolurile și atributele istorice, pe care un agent constator le poate atribui drept fiind utilizate *„în contextul unor acțiuni de agresiune militară, crime de război sau crime împotriva umanității, precum și al propagandei sau glorificării acestor acțiuni.”.*

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

În argumentarea încălcării drepturilor garantate de Constituție de către prevederile art.365⁵ din Codul Contravențional, vom argumenta criticile de neconstituționalitate pornind de la **prevederile art.32 al Constituției Republicii Moldova**, care garantează **libertatea opiniei și a exprimării**. Or, interdicția etalării atributicii care prin esența sa nu aduce atingere ordinii publice și a bunelor moravuri, vine în contradicție cu prevederile art.32 din Legea Supremă.

Astfel, subliniem că una dintre principalele libertăți pe care știința dreptului constituțional o atribuie categoriei drepturilor și libertăților social-politice este libertatea exprimării gândurilor și părerilor personale, care înglobează cele mai importante drepturi de care se poate bucura omul într-o societate democratică modernă – libertatea gândului, libertatea cuvântului și libertatea presei. Dreptul constituțional, teoria și practica realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prezintă libertatea de exprimare ca având un conținut juridic complex.

Această libertate este și una dintre cele mai vechi libertăți cetățenești, fiind inclusă în primele declarații ale drepturilor omului sub denumirea libertate a presei, libertate a cuvântului, libertate a informației etc. Și în prezent, dreptul internațional acordă o protecție temeinică dreptului la libertatea de exprimare. Libertatea de exprimare este protejată și de către trei sisteme regionale în domeniul drepturilor omului. Importanța deosebită a libertății de exprimare este pusă în valoare și de Constituția Republicii Moldova, prin prevederea sa expresă din art.32.

Totuși libertatea opiniei, adică libertatea omului de a-și formula o părere proprie despre fapte și lucruri, este o parte componentă a libertății conștiinței, ambele constituind activitatea lăuntrică a individului. Libertatea exprimării însă reprezintă faza exterioară a comportamentului acestuia.

În virtutea considerentelor expuse, vom utiliza doar sintagma libertatea exprimării, iar în cazul în care sunt necesare unele precizări – sintagma libertatea opiniei.

Art. 32 alin. (1) din Constituție dezvoltă semnificația titlului articolului, stipulând: oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil. Prima parte a textului constituțional garantează oricărui cetățean libertatea gândirii și a opiniei, constituind, practic, o preluare a primei părți din art. 31 alin. (1), care garantează libertatea conștiinței. Însă în primul caz, textul constituțional face o diferențiere, stabilind că libertățile respective sunt garantate doar cetățeanului, și dacă textul constituțional ar fi aplicat direct și restrictiv, numai cetățenii Republicii Moldova ar avea dreptul la libertatea de gândire și de opinie. Deoarece ambele procese – gândirea și opinia – sunt, în esența lor, intime, iar libertățile – ideale (influența exterioară fiind interzisă și, practic, imposibilă pe căi legale), conchidem că este imposibilă o diferențiere între garantarea libertății gândirii și opiniei pentru cetățenii Republicii Moldova și pentru străini.

Cu referire la **testul strict al libertății de exprimare**, subliniem că libertatea de exprimare nu este un drept absolut, existând condiții și limite până la care poate fi exercitată, ceea ce permite menținerea echilibrului între drepturile individului și interesele generale ale societății democratice în ansamblul lor, atunci când acestea pot intra în conflict. Art. 32 alin. (3) din Constituție prevede expres că în exercitarea libertății de exprimare sunt interzise și pedepsite prin lege o serie de acțiuni și manifestări.

Însă, orice restricție impusă dreptului la libertatea de exprimare **trebuie să întrunească un test strict**, compus din trei părți. Acest test, care a fost confirmat atât de Comitetul pentru Drepturile Omului (*Laptesevich v. Belarus*, 2000), cât și de CtEDO (*Goodwin v. Regatul Unit*, 1996.), cere ca orice restricție: (1) să fie prevăzută de lege; (2) să fie impusă pentru a proteja interesul legitim (incluzând protecția reputației altora); (3) să fie necesară pentru a atinge interesul legitim.

În particular, pentru ca o restricție să fie considerată necesară, aceasta trebuie să limiteze cât mai puțin posibil libertatea de exprimare, să fie planificată atent, astfel încât să atingă obiectivul scontat, și aceasta să nu fie arbitrară, injustă sau bazată pe considerații iraționale. Principiu statuat în cauza *The Sunday Times v. Regatul Unit*, 1979.

Jurisprudența CtEDO (*Lingens v. Austria*, 1986; *Oberschlick v. Austria*, 1991; *Schwabe v. Austria*, 1992; *Dalban v. România*, 1999.) a determinat principii importante privind exigența necesității ingerinței „într-o societate democratică”: marjă de toleranță sporită în cazul politicienilor; impactul negativ al condamnărilor asupra libertății presei în general; necesitatea distincției dintre „fapte” și „judecăți de valoare”. Doctrina internațională și practica organelor europene de jurisdicție mai rețin că: **pluralismul, toleranța și transparența sunt condiții sine qua non ale unei societăți democratice**; libertatea de expresie poate să îmbrace forma unor pure relații de fapt; vehicularea unei opinii poate să privească toate domeniile vieții sociale, în variate forme de expresie (orale, scrise, simbolice, muzicale, gestuale); statul trebuie să se opună tendințelor de a obstrucționa pluralismul de presă sau celor de concentrare excesivă a industriei presei; libertatea de opinie constituie un drept autonom, care implică interdicția de a obliga o persoană să-și declare opiniile și obligă statul să se abțină de la activități de îndoctrinare, precum și interdicția oricăror discriminări fondate pe convingeri, etc.

În jurisprudența sa, *Observer și Guardian v. Regatul Unit*, din 26 noiembrie 1991, Curtea Europeană a constatat că, deși libertatea de exprimare poate fi supusă unor excepții, acestea „trebuie să fie interpretate restrictiv”, iar „necesitatea restricțiilor trebuie argumentată în mod convingător”.

În acest sens fiind și jurisprudența Curții Constituționale, care a statuat în Hotărârea nr. 28 din 2015 faptul că libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele societății democratice și o condiție pentru progresul și împlinirea persoanei.

În Hotărârea nr. 12 din 2013, Înalta Curte a menționat că libertatea exprimării este un drept esențial în sistemul constituțional al Republicii Moldova.

scop legitim, și anume apărarea ordinii publice și protecția drepturilor altuia. Atunci când libertatea de exprimare se manifestă prin intermediul unui discurs politic – cum a fost cazul reclamantului – aplicarea restricțiilor se justifică numai în caz de necesitate socială specifică, imperioasă și clar definită. Având în vedere **multiplele semnificații ale stelei roșii**, care nu este asociată numai cu idei totalitare, o interdicție totală a acesteia, a fost **exagerat**. Prin urmare, ca și în cazul cuvintelor ofensatoare, se impune o analiză minuțioasă a contextului în care acest simbol a fost utilizat.

Or, reclamantul a purtat steaua roșie cu ocazia unei **manifestații pașnice și legale**, în calitate sa de vice-președinte al unui partid de stânga, recunoscut și care **nu avea nicio intenție cunoscută să aducă atingere statului de drept**.

Guvernul nu a menționat niciun caz în care simpla arborare a stelei roșii ar fi provocat tulburări în Ungaria sau cel puțin ar fi riscat să le provoace. Faptul de a stopa un pericol pur ipotetic cu titlu de măsură preventivă destinată să apere democrația, nu răspunde unei „nevoi sociale presante” și legea ungară prevede și alte sancțiuni pentru a proteja ordinea publică. În plus, interdicția în cauză are un caracter general.

Simplul fapt de a arbora steaua roșie poate duce la condamnarea penală și nu se cere nicio probă că purtarea unui asemenea simbol constituie propagandă totalitară. Curtea admite că purtarea unui asemenea simbol, omniprezent în perioada comunistă, poate crea sentimente de disconfort persoanelor care au fost victime ale regimului comunist și familiilor acestora, dar asemenea sentimente, cât de inteligibile ar fi, **nu justifică limitarea libertății de exprimare**.

Ungaria, care a trecut la un regim pluralist de aproape două decenii și acum este membră a Uniunii Europene, a demonstrat că este o democrație stabilă.

Prin urmare, condamnarea reclamantului **nu răspunde unei „nevoi sociale imperioase”**.

În opinia Curții Europene, chiar dacă atingerea adusă de autoritățile naționale dreptului reclamantilor la libertatea de exprimare ar putea fi justificată prin încercarea de a proteja ordinea publică, sancțiunile penale aplicate persoanelor interesate, adică aproape patru ani de închisoare, erau vădit disproportionale, prin natura și prin gravitatea lor, în raport cu scopul legitim urmărit prin condamnarea acestora.

Curtea Europeană a stabilit că instanțele interne au trecut dincolo de ceea ce ar fi constituit o restrângere necesară a libertății de exprimare a reclamantilor.

Totodată, în noiembrie 2011, Curtea Europeană a constatat o altă încălcare a articolului 10 al Convenției, în baza acestei legi, în cazul *Fratanolo vs. Ungaria*⁵, care la fel se referea la **afișarea publică a unei stele roșii** de către un membru al unui partid de stânga din Ungaria.

Cu titlu de **analogie a dreptului**, la 19 februarie 2013, Curtea Constituțională a Ungariei a recunoscut neconstituțională interdicția privind utilizarea simbolurilor

⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-107307%22%5D%7D>

regimurilor totalitare fasciste și comuniste, **constatând o încălcare a principiului siguranței juridice și a libertății de exprimare.**

În baza acestei hotărâri, în aprilie 2013, Parlamentul ungar a votat legea în altă redacție, operând modificări tehnice, pentru a corespunde cu principiul reglementării specifice.

În 2009, Polonia a instituit sancțiuni penale pentru promovarea publică a sistemului fascist sau totalitar. Aceste reglementări penale au fost contestate în Tribunalul Constituțional polonez, care, în 2011, **le-a declarat neconstituționale.** În fundamentarea hotărârii sale, Tribunalul a constatat că norma din Codul penal nu întrunește criteriile de aplicabilitate în contextul prevederilor din legislația penală, fiind formulată într-un mod incorect, imprecis și neclar, fapt ce duce la încălcarea libertății de exprimare.

În ceea ce privește *incidența art. 54 al Constituției*, subliniem că respectiva normă statuează expres faptul că nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

Or, o ingerință în gama drepturilor omului urmează a fi justificată de anumite argumente: ingerința corespunde normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, ingerința constituie o măsură necesară într-o societate democratică, ingerința trebuie să fie proporțională scopului urmărit etc., argumente care nu pot fi identificate în raport cu legea examinată.

Potrivit actelor internaționale, restrângerile și derogările sunt admisibile dacă:

- a) sunt necesare într-o societate democratică și sunt prevăzute expres de lege; b) se impun pentru a proteja securitatea națională, ordinea, sănătatea sau morala publică, drepturile și libertățile celorlalți; c) sunt stabilite exclusiv în vederea favorizării binelui general într-o societate democratică; d) sunt impuse pentru membrii forțelor armate și poliției.

Drepturile și libertățile trebuie exercitate în cadrul unor coordonate juridice, la care se adaugă cele morale, politice, confesionale, filozofice etc. În plus, însuși conceptul de libertate ține de respectarea drepturilor și libertăților individuale, inclusiv a celor care se exercită în grup, și ale altor persoane. Posibilitatea juridică a stabilirii unor limitări răspunde nevoii de a asigura securitatea juridică a drepturilor și libertăților celorlalți, în perspectiva realizării intereselor lor individuale, naționale, de grup, a binelui public.

Nu în ultimul rând, norma criticată contravine unui șir de acte fundamentale în materia drepturilor omului: *Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția Europeană a Drepturilor Omului.* Actele enumerate prevăd expres condițiile în care este admisă restrângerea drepturilor omului.

În ceea ce privește alte criterii, și anume dacă: Ingerința corespunde normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional. În acest sens, restricția trebuie să fie compatibilă cu reglementările celor mai importante instrumente universale în domeniul protecției drepturilor omului, cum sunt: Declarația Universală a

Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Ingerința constituie o măsură necesară într-o societate democratică. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, termenul necesar implică existența unei nevoi sociale imperioase. Întrucât statele au îndatorirea de a garanta respectarea drepturilor și libertăților, acestora li se recunoaște și o anumită marjă de apreciere, fie că este vorba despre legislatorul național, fie de alte organe ale statului, inclusiv de instanțele judecătorești, chemate să interpreteze și să aplice prevederile legislației în vigoare.

Ingerința trebuie să fie proporțională scopului urmărit. Luând în considerație faptul că natura restrângerii este criteriul după care se apreciază proporționalitatea acesteia, este importantă ideea că restrângerea trebuie să se facă în favoarea interesului general, adică să existe circumstanțe în care restrângerea nu ar afecta interesul general, ci i-ar aduce beneficii.

Or, legea criticată nu corespunde acestor trei criterii motiv pentru care afectează prevederile art.54 din Constituție.

Cu referire la **incidența articolului 23 din Constituție**, subliniem faptul că potrivit art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar în jurisprudența sa constantă Curtea Constituțională reiterează importanța principiului statului de drept pentru o societate democratică.

Or, normele contestate conțin prevederi contrare tehnicii legislative, contrare condițiilor de calitate a legii, motiv pentru care contravin art.32 din Constituție.

Curtea a reamintit că preeminența dreptului presupune, *inter alia*, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de către Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41).

Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. ca aceasta să fie accesibilă și previzibilă (*Rohlena v. Cehia [MC]*, 27 ianuarie 2015, § 50; *Vasiliauskas v. Lituania [MC]*, 20 octombrie 2015, § 154; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 48). De altfel, Curtea notează că și articolul 23 alin.(2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (*Del Rio Prada v. Spania [MC]*, 21 octombrie 2013, §§ 92, 93). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (*Kokkinakis v. Grecia*, 25 mai 1993, § 40). Pe de altă parte, utilizarea unor concepte și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative conduce la incompatibilitatea acesteia cu exigențele clarității și previzibilității, în privința efectelor sale (*Liivik v. Estonia*, 25 iunie 2009, §§ 96–104).

De asemenea, pentru ca legea să îndeplinească cerința previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii

de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (*Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, § 66). O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (*HCC nr.28 din 23 noiembrie 2015*, § 61).

Curtea Constituțională a reținut constant că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie protecție împotriva arbitrarului. Or, asigurarea respectivelor principii obligă statul să legisfeze într-o manieră clară și previzibilă normele de drept adoptate.

Așa dar, adoptarea de către legiuitor a actelor legislative accesibile, previzibile și clare se impune prin pisma art.23 alin. (2) din Legea supremă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 23 noiembrie 2010, a fost statuat că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO pe mai multe cauze (*Busuioc v. Moldova*, *Guțu v. Moldova*).

Astfel, în cauza *Guțu v. Moldova*, (*Guțu v. Moldova nr.20289/02*, 7 iunie 2007): "...expresia "prevăzută de lege" nu presupune doar corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații (*a se vedea Halford v. the United Kingdom, Reports 1997-III, p.1017, §49*).

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 27 septembrie 2016, a fost statuat cu titlu de principiu că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile.

Respectiva velenie juridică s-a realizat prin fentarea Constituției pe dimensiunea egalității în drepturi și a calității legii, precum și cu ignorarea regulilor tehnicii legislative, fapt care afectează principiul legalității.

Noțiunea de „lege” poate cuprinde surse de drept ca legislația primară ori delegată a unui stat, precum și hotărârile judecătorești (*Kafkaris v. Cipru*, hotărârea

Marii Camere din 12 februarie 2008, §§ 118-121). Ea nu include „practicile statale” neconforme cu dreptul scris al statelor ori cu hotărârile judecătorești și cu obligațiile internaționale ale statelor în materie de drepturi ale omului (*Streletz, Kessler și Krenz v. Germania, hotărârea Marii Camere din 22 martie 2001, § 91*).

Pentru a se stabili caracterul de „lege” în înțelesul Convenției și al Constituției, al unei norme de drept, trebuie efectuat un test al „suficienței” acesteia pentru a se verifica dacă norma de drept este accesibilă, clară, previzibilă și dacă oferă garanții împotriva abuzurilor.

Condiția accesibilității impune ca textele de lege să poată fi accesate de către reclamant (*Silver și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §§ 87-88*). Dacă se invocă texte sau reguli care suplimentează limbajul vast al unei norme primare și publice, atunci și acestea trebuie să poată fi accesate de către reclamant.

Condiția preciziei suficiente sau a previzibilității presupune existența unor norme de drept detaliate în privința subiectului tratat (*Kruslin v. Franța, hotărârea din 24 aprilie 1990, § 27*). Ea impune o analiză mai riguroasă a normei de drept. Curtea Europeană a statuat că nivelul de precizie al legislației interne „depinde într-o măsură considerabilă de conținutul actului normativ avut în vedere, domeniul pe care este menit să-l acopere, numărul și statutul celor cărora le este adresat” (*Chorherr v. Austria, hotărârea din 25 august 1993, § 25*).

Testul preciziei legii impune ca în situațiile în care legea conferă o anumită marjă de discreție, ea să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (*Silver și alții v. Regatul Unit* (§ 80)). În *Al-Nashif v. Bulgaria* (hotărârea din 20 iunie 2002, §§ 119-123) – un caz care a vizat expulzarea unei persoane din motive de securitate națională –, Curtea Europeană a statuat că „legea trebuie să indice cu suficientă claritate marja de discreție care este conferită autorităților competente și maniera exercitării acesteia, având în vedere scopul legitim al măsurii în cauză, pentru a acorda persoanelor protecția adecvată împotriva ingerințelor arbitrare”.

În Hotărârea nr. 28 din 2015 privind controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 1 din Legea nr. 54 din 21 februarie 2003 privind contracararea activității extremiste. Înalta Curte a subliniat că inexistența în lege a unei liste exhaustive a atributelor și simbolurilor naziste, precum și a atributelor și simbolurilor care se aseamănă cu acestea face din dispoziția normativă contestată o reglementare căreia îi lipsește suficienta specificitate.

Astfel, formularea „atribute/simboluri asemănătoare, până la confundare, cu atributele sau simbolica nazistă” **crează o stare de incertitudine** sub următoarele aspecte: (1) inexistența unor definiții sau descrieri a atributelor și simbolicii naziste în Lege; (2) lipsa delimitării marjei de apreciere cu privire la „asemănarea, până la confundare” cu atributele sau simbolica nazistă.

Curtea subliniază faptul că identificarea „atributelor și simbolurilor asemănătoare, până la confundare, cu cele naziste” **contravine principiului interzicerii analogiei sau a interpretării extensive** în materie penală, dacă acest lucru reprezintă un dezavantaj pentru persoana acuzată. Atributele sau simbolurile în cauză putând fi determinate de o manieră arbitrară *ad casu*.

Curtea a reținut că, în lipsa indicării precise în articolul 1 lit.b) din Legea nr. 54 din 21 februarie 2003 a listei sau a noțiunii care constituie atribute și simboluri naziste, prevederile acestuia devin imprecise și neclare, astfel încât nu permit cetățenilor să înțeleagă care simboluri sunt interzise, care sunt asemănătoare cu cele naziste și în același timp acordă instanțelor judecătorești o marjă de discreție extrem de largă în aplicarea acestora.

Prin Hotărârea nr. 12 din 4 iunie 2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la interzicerea simbolurilor comuniste și a promovării ideologiilor totalitare, Curtea Constituțională a menționat, cu trimitere la hotărârea Curții Europene din speța *Vajnai v. Ungaria*, faptul că „[...] promovarea potențială a ideologiei totalitare comuniste [...] nu poate constitui unicul motiv pentru limitarea utilizării unui simbol, în special a unuia cu mai multe sensuri, prin sancționare penală.

Simpla afișare sau folosire a simbolului [...] fără a fi cunoscut ca având ambiții totalitare, nu poate fi egalată cu o propagandă periculoasă.”

În același context, Curtea Europeană a stabilit că, pentru justificarea ingerinței în drepturile reclamantului, Guvernul trebuie să demonstreze că semnul utilizat de reclamant se identifică exclusiv cu ideile totalitare (*Fratanoló v. Ungaria*, nr. 29459/10, hotărâre din 3 noiembrie 2011, § 27).

În cauza *Faber v. Ungaria*, Curtea Europeană a menționat că presupunând că simbolul afișat de reclamantul în cauză are semnificații multiple – adică poate fi privit în calitate de simbol istoric și totodată ca simbol reminiscent al partidului nazist din Ungaria – doar în cadrul unei examinări atente a contextului în care aceste expresii ofensatoare sunt utilizate, poate fi trasată o distincție esențială între expresiile șocante și jignitoare, protejate de articolul 10, și cele care pierd dreptul său de a fi tolerate într-o societate democratică. Emoțiile negative sau manifestarea sentimentelor de revoltă, în lipsa unor acțiuni de intimidare, nu pot reprezenta o necesitate socială imperioasă în lumina prevederilor art.10 § 2 din Convenție.

Complementar remarcăm faptul că în sensul articolului 10 al CEDO, dreptul la libertatea de exprimare reprezintă unul dintre pilonii de bază ai unei societăți democratice, una dintre condițiile de bază pentru pentru progresul și dezvoltarea persoanei.

Articolul 10 se aplică nu doar în cazul informațiilor sau a ideilor inofensive, ci chiar și în cazul acelor care șochează, deranjează sau ofensează o parte din populație. Acestea fiind cerințele pluralismului, ale toleranței și ale gândirii libere.

Libertatea de exprimare acoperă o gamă largă de forme și mijloace de exprimare, inclusiv utilizarea unui steag în scopuri politice (*Faber vs Ungaria*), afișarea unor mesaje de către deputați, ilustrarea politicienilor în scene obscene, etc. Toate acestea fiind fundamentate în jurisprudența constantă a CtEDO (*Karacsony vs Ungaria*), (*Vereinigung Bildender Künstler vs Austria*).

Cerințele autorului sesizării:

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art.1, 5, 7, 23 și în special art. 32 și art. 54 din Constituția Republicii Moldova,

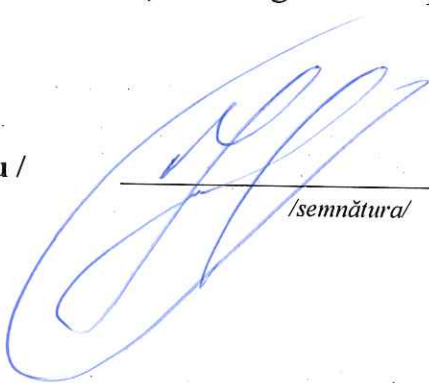
Solicit Înaltei Curți:

1. Declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. Exercițarea controlului constituționalității și declararea neconstituțională a prevederilor articolului 365⁵ din Codul Contravențional al Republicii Moldova.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

PÎNTEA Ion Valeriu /
/nume, prenume/

/semnătura/

18.05.2022

ÎNCHEIERE

24 iunie 2022

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău sediul Buiucani
avînd în componența sa
Președinte de ședință
Judecătorul
Grefier:

Negru Alexandru
Munteanu Andreea

examinînd în ședință de judecată publică, cererea formulată de Ion Pîntea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 365/5 CC, în cadrul cauzei contravenționale inițiate în vederea examinării contestației formulate de Ion Pîntea împotriva procesului verbal cu privire la contravenție nr. MAI 05560711 întocmit la 17.05.2022 de agentul constatat din cadrul IP Buiucani și a deciziei emise în cadrul acestuia, privind sancționarea lui Pîntea Ion, cu amendă în cuantum de 9000 lei pentru comiterea contravenției stabilite de art. 365/5 CC, a

constatat

La 17.05.2022, de către agentul constatator Nohailc Ștefan din cadrul IP Buiucani, a fost întocmit procesul verbal contravențional nr. MAI 05560711.

Potrivit procesului verbal contravențional, fapta care în viziunea agentului constatatator conține elementele contravenției stabilite de art. 365/5 CC este redată după cum urmează: la 09.05.2022 ora 09:30 în mun. Chișinău str. Piața Marii Adunări Naționale nr. 1, cet. Pîntea Ion a utilizat în public panglica bicoloră "sf. Gheorghe", în cadrul evenimentului public sub formă de marș consacrat Zilei Victoriei.

Potrivit agentului constatatator, faptele respective ar fi contrare prevederilor legii nr. 54 din 21.02.2003 și au fost încadrate conform semnelor contravenției stabilite de art. 365/5 CC.

În același context, agentul constatatator a emis decizia de sancționare a cet. Pîntea Ion cu sancțiune contravențională în formă de amendă în cuantum de 180 uc ceea ce constituie 9000 lei în contul statului.

Nefiind de acord cu cele constatate în procesul verbal și cu decizia agentului constatatator Pîntea Ion a depus la data de 18.05.2022 o contestație prin care solicită admiterea contestației, anularea deciziei agentului constatatator asupra cauzei contravenționale și procesul verbal cu privire la contravenție cu încetarea procesului verbal contravențional pe motiv că nu există fapta contravențională.

În motivarea contestației a indicat printre altele că normele legale atît art. 365/5 CC cît și art. 1 lit. b) din legea RM Nr. 54/2003 au un caracter imprevizibil în condițiile în care fac trimitere la puncte de referință incerte și anume la simboluri și atribute cunoscute publicului larg la nivel național și internațional. În altă ordine de idei, a mai menționat că la caz, normele respective au caracter imprevizibil și pornind de la ideea că textele de lege se contrazic reciproc, în condițiile în care acestea stabilesc faptul că nu constituie atribute și simboluri general cunoscute ce sunt utilizate în contextul unor acțiuni de agresiune militară precum și propagandei sau glorificării acestor acțiuni, benzile și panglicile care sun parte componentă a însemnelor, a medaliilor și a ordenelor acordate persoanelor pentru participarea la cel de al Doilea Război Mondial.

Concomitent cu depunerea contestației, Pîntea Ion a depus o cerere prin care a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 365/5 CC. În motivarea acesteia a făcut referire la circumstanțele de fapt indicate în contestație. A menționat că a fost sancționat în baza normei stabilite de art. 365/5 CC.

A apreciat că norma respectivă nu corespunde prevederilor constituționale statuate la articolele 1, 5, 7, 23 și în special art.32 și art.54 din Constituția Republicii Moldova.

A argumentat că norma criticată este aplicabilă la soluționarea cauzei contravenționale în care este ridicată excepția de neconstituționalitate. Prezenta excepție de neconstituționalitate reprezintă o problemă juridică a cărei rezolvare trebuie să preceadă soluționarea litigiului de care este legată. A mai opinat că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

A apreciat contestatarul că norma criticată generează ingerință nejustificată din punct de vedere constituțional în drepturile fundamentale și anume cele statuate în prevederile art.32 al Constituției Republicii Moldova, care garantează libertatea opiniei și a exprimării, iar cu titlu complementar în drepturile statuate la art. 54 al Constituției, care statuează expres faptul că nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

În ședință de judecată contestatarul a solicitat admiterea cererii de sesizare a Curții Constituționale.

În ședință de judecată, agentul constator din cadrul IP Buiucani, fiind legal citat a depus o referință la contestație, dar în ședință de judecată nu s-a prezentat și nu a informat instanța despre motivele absenței. În condițiile specificate, instanța de judecată a dispus potrivit prevederilor art. 455 CC, examinarea cauzei în lipsa acestuia.

Audiind participanții la proces, studiind materialele cauzei precum și cererea formulată de contestatar, instanța de judecată consideră necesar de a sesizează Curtea Constituțională a RM în vederea soluționării cererii depuse de Ion Pîntea privind excepția de neconstituționalitate a art. 365/5 CC și verificării corespunderii/necorespunderii acestei norme cu prevederile art. 1,5,7,23, 32, 54 din Constituția RM, din următoarele considerente de fapt și de drept.

Se reține că potrivit art. 1 alin. (1) din CC prezentul cod este lege a Republicii Moldova care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale în materie contravențională, determină faptele ce constituie contravenții și prevede procesul contravențional și sancțiunile contravenționale. (2) În cazurile expres prevăzute în prezentul cod, dispoziția articolului din cod poate să conțină o normă de trimitere la un alt act cu caracter normativ, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. În asemenea cazuri, exigențele aplicabile normei legii contravenționale, inclusiv exigența de previzibilitate, sînt aplicabile și actului normativ respectiv.

Potrivit art. 7 alin. (3), (3/1), (3/2), (3/3) și (6) CC în cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora. (3/1) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate. (3/2) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă. (3/3) Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile indicate la alin.(3/1), instanța de judecată refuză, prin încheiere, ridicarea excepției de neconstituționalitate. Încheierea instanței de judecată este definitivă, însă argumentele privind dezacordul cu aceasta pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond. (6) hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sînt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

Instanța de judecată reține că la pct. 72 din HCC nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova este menționat că pornind de la faptul că norma sesizată prin intermediul instituției excepției de neconstituționalitate este supusă controlului de constituționalitate aplicativ la un caz concret dedus instanței de judecată, procedura rezolvării excepției de neconstituționalitate constituie un control concret de constituționalitate.

La pct. 74 din aceeași hotărîre este menționat că procedura de soluționare a excepției de neconstituționalitate presupune parcurgerea a două etape distincte: (1) etapa judiciară, premergătoare, ce constă în invocarea excepției de neconstituționalitate în cadrul unui proces aflat pe rolul unei instanțe judecătorești și pronunțarea judecătorului asupra acestui incident procedural, finalizată eventual cu sesizarea Curții Constituționale;

Potrivit pct. 76 din aceeași hotărâre este menționat că în momentul în care judecătorul ordinar constată sau este invocată de către părți o anumită incertitudine privind constituționalitatea actului aplicabil, acesta este obligat să demareze procesul de exercitare a controlului constituționalității.

Pct. 81 din hotărârea menționată stabilește că potrivit prevederilor legale, în momentul acceptării excepției de neconstituționalitate, judecătorul dispune, prin încheiere, suspendarea procesului. Curtea reține că suspendarea procesului până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției de neconstituționalitate este necesară pentru a exclude aplicarea normelor contrare Constituției la soluționarea unei cauze.

La pct. 82 și 83 din hotărârea enunțată este menționat că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Curtea a mai reținut că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.

Instanța de judecată, efectuând testul impus de art. 7 CPP și de HCC nr. 2 din 09.02.2016 a constatat aspectele ce succed. 1) Norma stabilită de art. 365/5 din CC aprobat prin legea nr. 218-XVI din 24.10.2008, ca parte a unei legi organice, intră în categoria actelor stabilite de art. 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, iar astfel se constată întrunirea la caz a pct. 1 alin. 82 din HCC nr. 2 din 09.02.2016 precum și art. 7 alin. (3/1) lit. a) din CPP. 2) Excepția de neconstituționalitate a normei respective est invocată de contestatar/persoana acuzată contravențional – Pîntea Ion, iar astfel se constată că în speță este întrunit pct. 2 alin. 82 din HCC nr. 2 din 09.02.2016 precum și art. 7 alin. (3/1) lit. b) din CPP. 3) Art. 365/5 din CC este aplicabil cauzei date, ori în temeiul dispoziției normei respective persoana a fost trasă la răspundere contravențională, iar instanța de judecată va urma să dea un răspuns argumentelor contestatarului referitoare la previzibilitatea acestei norme și implicit să decidă dacă aceasta era sau nu capabilă să exprime fără echivoc conduita interzisă de legiuitor, iar astfel se constată că la caz este întrunit pct. 3 alin. 82 din HCC nr. 2 din 09.02.2016 precum și art. 7 alin. (3/1) lit. c) din CPP. 4) Verificarea jurisprudenței CC nu denotă că anterior Curtea s-ar fi expus prin careva hotărâre pe marginea art. 365/5 CC în care să tranșeze problemele de ordin juridic invocate de contestatar. Astfel se constată că la caz este întrunit pct. 4 alin. 82 din HCC nr. 2 din 09.02.2016 precum și art. 7 alin. (3/1) lit. d) din CPP.

În circumstanțele specificate la alineatul anterior, instanța de judecată consideră necesar de a prezenta Curții Constituționale sesizarea depusă de Ion Pîntea privind excepția de neconstituționalitate a normei stabilite de art. 365/5 CC în vederea verificării corespunderii/necorespunderii acestei norme cu prevederile art. 1,5,7,23, 32, 54 din Constituția RM.

În conformitate cu prevederile art. art. 395 alin. (2) CC, instanța de judecată dispune:

Se sesizează Curtea Constituțională a RM în vederea soluționării cererii depuse de Ion Pîntea privind excepția de neconstituționalitate a art. 365/5 CC și verificării corespunderii/necorespunderii acestei norme cu prevederile art. 1,5,7,23, 32, 54 din Constituția RM.

Se remite după competență Curții Constituționale: a) sesizarea depusă de Ion Pîntea privind excepția de neconstituționalitate, b) încheierea instanței din 24.06.2022.

Încheierea poate fi contestată concomitent cu fondul cauzei.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Negru Alexandru